

Вплив психологічного клімату на розвиток особистості учня та працездатності педагогічного колективу

(Виступ на засіданні педради)

Особа, зливаючись з колективом, не втрачає себе.
Навпаки, вона досягає в колективі вищого рівню
свідомості і вдосконалення.

А.Барбюс

Яка величезна сила – колективне відчуття ласки
і доброти, колективної доброзичливості.
Воно, як бурхливий потік, захоплює найбайдужіших.

В.О.Сухомлинський

Кожна людина обов'язково проходить через такий суспільний інститут як школа. І від того, який слід після того залишиться в душі людини, багато чого залежить в її подальшій долі. У школі учень не лише одержує основи знань, а й взаємодіє з однокласниками і вчителями. І одним з основних чинників, що впливають на ставлення до навчання, є психологічна атмосфера у класі і школі.

Відкриті, дружні стосунки — джерело натхнення, стимул подолання труднощів. Взаєморозуміння й відкритість — основа рівноправних, безконф-ліктних стосунків.

Характерна риса сучасної школи — це сприятливий клімат, що визначає ставлення вчителів і дітей до всього, що відбувається, як до особисто значущого, важливого і цікавого.

Учнівський колектив — могутній засіб формування особистості, але лише тоді, коли клімат в ньому позитивний, безконфліктний. Адже клімат впливає на виховання, гармонійний розвиток особистості учнів, значною мірою зумовлює риси характеру окремих учнів та стосунки в колективі.

Учнівський колектив має певну структуру. Всі учні школи складають загальношкільний колектив, вчителі — педагогічний. У класах формуються найбільш тривалі та стійкі стосунки між учнями, між учнями і вчителями, відносини з іншими класами. Класи мають свої органи самоврядування, які у взаємозв'язку створюють систему органів самоуправління загальношкільного колективу.

У класі складаються мікрогрупи (3-7 чоловік), об'єднані спільними симпатіями, інтересами, діловими взаєминами. Це об'єктивне явище, і боротись за його викорінення — марна справа. Але завдання кл. керівника, вчителч-предметника, психолога — уміло спрямовувати вузькогрупові інтереси на загальну користь. Це сприятиме формуванню цілісного колективу.

Поради для покращення психологічного клімату в класі

Організація загальних колективних справ, спільних переживань;

- Колективні привітання з днем народження учнів.

- Вираження щирого співчуття від імені класу в дні сумних подій, хвороби, невдач.
- Спільні поїздки-екскурсії пам'ятними місцями, походи.
- Спільне відвідування концертів, вистав.
- Спільне проведення святкових днів.

Уміння вчителя формувати гуманні взаємини з учнями.

- Сигнал вашої доброзичливості — добра усмішка, привітність. Ви не маєте наголошувати на різниці в соціальному статусі, віці між собою й учнем, висловлюйте свої розуміння доброзичливо, у формі поради. Вмійте уважно і зацікавлено слухати учнів.
- Враховуйте індивідуальні особливості школяра (запальність, мовчазність, вразливість, замкнутість), його стан у цей момент, його ставлення до вас.
- Умійте вислухати людину, особливо в хвилини напруженого нервового стану, що виник у результаті певних неприємностей, непорозумінь. Зберігайте «секрети», довірча бесіда потребує обережності, делікатності.
- Шанобливо ставтеся до думки інших людей (ви можете помилитися). Не поспішайте використовувати адміністративні права.
- Намагайтеся відгукнутися про учня добрим словом, якщо він цього і не заслуговує. Схвалення діє сильніше, ніж осуд. Врахуйте, що схвалювання тих самих людей, протиставлення їхніх успіхів вадам інших сприяє поганому ставленню до них усього класу.

Критика за формою і змістом має орієнтуватися на шанобливе ставлення до людей. Намагайтеся повчати наодинці, говоріть конкретно про випадок поганої поведінки. До дитини ставтеся справедливо, поважаючи її гідність, тому будьте стриманими, не переходьте на крик і злість, намагайтеся не погрожувати, застосовувати суворі заходи. Покажіть дитині, що ви вірите в неї.

І пам'ятайте, головне, заради чого необхідно створювати колектив у класі, — це формування гуманних відносин з кожною окремою дитиною. Потрібно, щоб учневі було добре в школі, щоб він одержав максимальні можливості для розвитку своєї індивідуальності. Дитина розцвітає як особистість у тому колективі, який для неї значущий. А значущим колектив стає тоді, коли дитину визнають однолітки, якщо вона відчуває, що потрібна. Справжніх педагогів тривожать долі їхніх вихованців і вони шукають шляхів формування своїх взаємин з ними, хочуть допомогти налагодити стосунки один з одним і створити комфортні умови для розвитку кожного.

Сподіваюсь, що наша розмова змусила вас замислитися і по-іншому поглянути на роботу з формування гуманних взаємин.

Якщо вчитель має тільки любов до справи, він буде добрим учителем. Якщо вчитель відчуває тільки любов до учня, як батько, мати, він буде кращим за того вчителя, який прочитав усі книжки, але не відчуває любові ні до справи, ні до учня. Якщо учитель поєднує в собі любов до справи і до учнів, він — досконалий учитель.

Л. Толстой

Згуртований, доброзичливий колектив як запорука успішного навчання учнів

Заняття для вчителів

Психологічний клімат - це міжособистісні відносини, типові для трудового колективу, які визначають його основний настрій.

В одному кліматі рослина може розквітнути, в іншому - зачахнути. Те ж саме можна сказати і про психологічний клімат: в одних умовах люди відчують себе некомфортно, прагнуть залишити колектив, проводять в ньому менше часу, їх особистісний ріст сповільнюється, в інших - колектив функціонує оптимально і його члени отримують можливість максимально реалізувати свій потенціал.

Клімат називають сприятливим, якщо серед працівників панує атмосфера доброзичливості, довіри і підтримки, якщо члени колективу готові до роботи, виявляють творчість і досягають високої якості, працюючи без контролю і несучи відповідальність за справу, якщо в колективі кожен захищений, відчуває причетність до всього, що відбувається і активний у своїх судженнях та висловлюваннях.

Саме тому я зараз пропоную виконати певні вправи, спрямовані на згуртування членів колективу.

Інформаційне повідомлення

Згуртованість колективу - це поняття, що розкриває особливості міжособистісних відносин в колективі, єдність ціннісних орієнтацій, єдність цілей і мотивів діяльності в межах спільної діяльності. Дружні контакти під час роботи і після неї, співпраця та взаємодопомога формують хороший соціально-психологічний клімат.

Фактори, що впливають на соціально-психологічний клімат колективу, обумовлені індивідуальними та психологічними особливостями кожного з її членів. Тому для формування соціально-психологічного клімату колективу мають значення не стільки психологічні якості членів, скільки ефект їх поєднання.

Загальна ціль: досягти хороших міжособистісних відносин демократичного рівня в колективі, оптимального рівня психологічної сумісності.

Створити такі умови праці, щоб члени колективу відчували себе "командою". Однією з ознак команди є згуртованість, підтримка і одночасно вимогливість до себе і інших. Одним з найважливіших показників, що колектив це "команда" - є хороший соціально-психологічний клімат, тобто такий стан в колективі, коли кожному його члену надаються оптимальні умови для реалізації його здібностей та нахилів.

Вправа «Друкарська машинка»

Між членами колективу роздаються букви.

Завдання: Вам необхідно як можна швидше скласти фразу «Я люблю свій

колектив». Тепер кожен називає свою букву, а в проміжках між словами всі плескають у долоні.

- Чи відчули ви себе командою?
- Якою командою, згуртованою?
- Що для цього потрібно було зробити?

Вправа «Мій колектив»

Я зачитаю вам характеристики колективів, а ви прослухаєте і визначите до якої відноситься наш колектив.

Кожен колектив індивідуальний і неповторний. Бувають колективи схожі на:

Сипучий пісок

Не так рідко зустрічається на нашому шляху сипучий пісок. Скільки піщинок зібрано разом, і водночас кожна з них сама по собі. Повіє легенький вітерець — віднесе частину піску, що лежить скраю, подалі. Повіє вітер сильніше — рознесе пісок на всі боки, поки хто-небудь не згребе його в купу. Буває так і в колективах. Неначе всі разом, і в той же час кожен сам по собі. Немає зв'язку між людьми. В одному випадку вони не прагнуть піти один одному назустріч. В іншому — не бажають знайти спільних інтересів, спільної мови. Поки «сипучий пісок» не приносить ні радості, ні задоволення тим, хто є в його складі.

М'яка глина

Відомо, що м'яка глина — матеріал, який порівняно легко піддається обробці й з нього можна ліпити різні вироби. Але якщо до нього не докласти зусиль, то він може залишитися простим шматком глини. На цій стадії більш помітні зусилля для згуртування колективу, хоча це можуть бути перші кроки. Не все виходить, нема достатнього досвіду взаємодії, взаємодопомоги. Важко досягти якої-небудь мети. Стосунки доброзичливі, проте не скажеш, що колеги завжди бувають уважні одне до одного і готові прийти на допомогу. Якщо це й відбувається, то рідко. В колективі існують замкнені приятельські угруповання, які мало спілкуються між собою.

Мерехтливий маяк

У штормовому морі мерехтливий маяк і початківцю, і досвідченому мореплавцеві приносить упевненість, що курс вибраний правильно. Необхідно тільки бути уважним, не втратити маяк з поля зору. Зауважте, маяк не горить постійним світлом, а періодично викидає пучки світла і неначе говорить: «Я тут. Я готовий прийти на допомогу». В такому колективі один одному подають сигнал: «Так тримати». Тут переважає бажання працювати спільно, допомагати один одному, товаришувати. Але бажання — це ще не все. Дружба, взаємодопомога потребують постійного горіння, а не поодиноких, нехай навіть дуже частих, спалахів. Недостатньо виявляється ініціатива, рідко вносяться пропозиції щодо покращення справ. Бачимо прояви активності спалахами, та й це не у всіх.

Червоне вітрило

Символ спрямованості вперед, дружньої вірності й обов'язку. Тут живуть і діють за принципом: «Один за всіх — і всі за одного». Дружня прихильність і

зацікавлення справами один одного поєднуються з принциповістю і взаємною вимогливістю. Командний склад вітрильника — знаючі та надійні організатори й авторитетні особистості. До них ідуть за порадою, допомогою. У більшості членів екіпажу є почуття гордості за колектив. Усі переживають, коли з кимось трапиться невдача. Хоча колектив згуртований, він не завжди готовий йти всупереч бурям. Не завжди вистачає мужності визнати свої помилки зразу, але це становище може бути виправлене.

Факел, що палає

Це живе полум'я, матеріалом якого є міцна дружба, єдина воля, взаєморозуміння, ділова співпраця, відповідальність кожного не тільки за себе, а й за інших. Тут яскраво виявляються всі якості колективу, які характерні для червоного вітрила. Але не тільки це. Справжнім колективом можна назвати тільки таку групу, яка не залишається у вузьких рамках. Справжній колектив той, де люди самі бачать, коли вони потрібні, і самі йдуть на допомогу; той, де не залишаються байдужими, якщо іншим погано; той, який веде за собою, освітлюючи, як легендарний Данко, жаром свого палаючого серця дорогу людям.

Обговорення:

Отже, ви уважно прослухали характеристики колективів.

- Якій характеристиці відповідає наш колектив?
- Чи задоволені відносинами в колективі?
- Що хотіли б змінити?

Вправа «Колесо гуманності»

Шановні колеги, найважливішими якостями сучасного вчителя має бути наявність загальнолюдських моральних рис. Перед вами колесо гуманності, у якого 8 шпиць. На кожній шпиці напишіть моральну рису, яка повинна допомогти у згуртуванні нашого колективу.

На кожній шпиці за шкалою від 1-10 (1 від центру) поставте крапку як у вас розвинута дана моральна риса.

З'єднайте крапки суцільною лінією. Чи утворилося рівне колесо? Продемонструйте.

Уявіть, що це ваш шкільний автобус (картинка автобуса). Приєднаємо умовно ці колеса до автобуса. Посадіть в цей автобус колектив вашої школи учнів, колег і подумайте, як всі себе поведуть: чи зручно вашим пасажиром? Вони вийдуть, чи поїдуть з вами?

- Чи є над чим вам задуматися?

Завжди і усім треба працювати над покращенням своїх моральних рис і «вирівнювати колеса», щоб рух людей, які нас оточують був безпечним, нетравмуючим.

Вправа «Вавилонська вежа»

Всі ми чудово пам'ятаємо міф про Вавилонську вежу. Величезну кількість людей було зібрано для будівництва. Безліч засобів і матеріалів було використано для її зведення. Процес споруди йшов. Але башта так і не була збудована тому, що люди які її будували, в одну мить стали розмовляти на різних мовах і перестали

розуміти один одного.

А чи сильно змінилися люди за ці тисячоліття? Чи завжди ми можемо домовитися? Чи можемо ми зрозуміти один одного без слів, не володіючи спільною мовою?

Саме це нам зараз і належить з'ясувати!

Інструкція (поетапна, дослівна):

1. Зараз ви об'єднаєтеся у дві групи, приблизно рівні за кількістю учасників.
2. Кожна група може користуватися «будівельними матеріалами» -канцелярським приладдям (папір, маркери, фломастери, клей, стікери, ножиці і т. д.) - в необмеженій кількості, але жоден з учасників не може користуватися голосом. Тобто в процесі гри вам не можна розмовляти! Але невербальними засобами, мімікою і жестами користуватися можна. Правило це нескладне, але саме воно повинно чітко виконуватися. За кожне порушення правила команда буде позбавлятися одного з видів будівельних матеріалів.
3. У вас є 10 хвилин, і ваша мета - у повному мовчанні побудувати свою «Вавилонську вежу».

Отже, вежі побудовані. (Представлення робіт від команд).

- Як пройшов процес будівництва?
- Що ви відчували, спілкуючись без слів, тобто не вербально?
- Наскільки успішно вдалося виконати завдання і не повторити помилок «стародавніх предків»?
- Чи задоволені ви результатом своєї команди? А своїм власним?
- З якими труднощами довелося зіткнутися в процесі гри?
- Що дозволило домовитися, зрозуміти, що і як потрібно робити?
- Що дало нам виконання вправи?
- Чи були у вас непорозуміння в групі?

Вправа «Тактика поведінки»

Нажаль в колективі вчителів також виникають непорозуміння та конфлікти як між окремими людьми, так і групами. Це негативне явище погано впливає на самопочуття самих людей та весь колектив взагалі. А відповідно відбивається на учнях, членах сім'ї.

Вам необхідно розробити тактику поведінки при вирішенні конфліктів.
(Обговорення)

Інформаційне повідомлення «Прийоми безконфліктного спілкування»

Оберігаючи власний час і час своїх колег по роботі, дотримуйтеся виважених практикою життя неписаних правил:

1. Елементарно вислухайте і не перебивайте людей, особливо коли вами обурені.
2. Якщо потрапили у складну ситуацію - слухайте намагаючись зрозуміти.
3. Будьте тактовним. Ввічливість обеззброює. Важко бути грубим, коли інший поводить себе ввічливо і коректно.

4. За необхідності дайте протилежній стороні відступити з гідністю. Буває, потрібно погодитися, щоб заперечити аргументи іншої сторони.
5. Дотепність - сильна зброя, але нею потрібно користуватися в коректній формі.
6. Вмійте вчасно промовчати.

Щоб зрозуміти один одного, необхідно шукати спільну мову, а для цього не варто багато говорити, надокучати повчаннями, бідкатися про свої нещастя. В присутності третього не розмовляють з колегою про те, що цього третього не цікавить. Не слід бути людиною настрою та часто змінювати тему розмови. Непорозуміння не повинно завершуватися сваркою, більш обачним буде обірвати розмову, зазначивши, що повернетеся до неї, коли краще вивчите суть справи.

Вміння досягнути поставленої мети з мінімальними витратами коштів та часу - велике мистецтво, яке вимагає не тільки глибоких професійних знань та вмінь, а й володіння сучасною технікою спілкування.

І на останок....

Притча

До однієї оази прийшов молодий юнак, попив води і запитав у старого, який відпочивав біля джерела:

- Які люди тут живуть?

Старий в свою чергу запитав у юнака:

- А які люди живуть там, звідки ти прийшов?
- Купка егоїстів з поганими помислами - відповів молодий чоловік.
- Таких же знайдеш і тут - сказав старий.

В той же день інший юнак підійшов до джерела втамувати спрагу, він привітався і запитав:

- Які люди живуть в цьому місці?

Старий у відповідь задав те ж питання:

- А які живуть там, звідки ти прийшов?
- Прекрасні! Гостинні і дружелюбні. Мені боляче було розлучатися з ними.
- Таких же знайдеш і тут - сказав старий.

Один чоловік, який чув обидві розмови, спитав:

- Як ти міг дати дві такі різні відповіді на одне і те ж питання?

На що старий відповів:

- Кожен із нас може бачити тільки те, що несе в своєму серці.

У наших руках можливість створити в закладі таку атмосферу, в якій всі будуть почувати себе "як удома", атмосферу психологічного комфорту, атмосферу любові, затишку, толерантності і прийняття.

У мене все. Дякую за увагу.